
Oldřich Vinař stále svěží

Oldřich Vinař oslavil v prosinci minulého roku kulaté výročí v neuvěřitelné fyzické a duševní formě. Několik generací psychiatrů spojuje jeho jméno s knižní publikací *Psychofarmaka*, která byla po více než 20 roků psychofarmakologickou biblí, a s klinickým zkoušením léků. Jeho bližší spolupracovníci ho znají jako vytrvalého sportovce, pravidelného účastníka sportovních akcí v Lázních Jeseník, skvělého plavce, ranního osamělého běžce, znalce dobrého vína. Řada kolegů zcela nepochybně Oldřicha obdivuje jako skvělého tanečníka, výborného společníka a galantního muže.

Docent MUDr. Oldřich Vinař, DrSc., se narodil v r. 1925 v Brně. Promoval na Karlově Univerzitě v Praze v r. 1949. Po promoci pracoval v psychiatrické léčebně, pak na katedře psychiatrie Doškolovacího medicínského institutu (dnešní IDVZP). Po založení Výzkumného ústavu psychiatrického se stal vedoucím oddělení psychofarmakologie a posléze vedoucím centra Světové zdravotnické organizace pro zkoušení psychotropních látek v bývalém Československu. Po více než 20 let byl zodpovědný za organizaci klinických psychofarmakologických studií. Dlouhá léta pracoval na menší úvazek v České akademii věd a Státním ústavu pro kontrolu léčiv. Několik měsíců pobýval v Biometrické laboratoři Washingtonovy univerzity a NIMH (National Institute of Mental Health) v Bethesda. Více než 10 roků byl členem komise expertů SZO pro lékové závislosti v Ženevě. V r. 1990 se stal docentem psychiatrie na Lékařské fakultě Karlovy univerzity v Praze a začal se ještě více věnovat přednáškové a edukační činnosti. Těmto aktivitám se věnuje neustále, s nadšením a obdivuhodným nadhledem. Vedle všech těchto činností se soustavně zabývá svými pacienty, v současné době jako privátní psychiatr.

Byl a je již po řadu let předsedou Neuropsychofarmakologické sekce Psychiatrické společnosti ČLS JEP a spoluzakladatelem České neuropsychofarmakologické společnosti. Společně s K. Náhunkem stál u zrodu pravidelných psychofarmakologických konferencí v Lázních Jeseník a podílel se na jejich organizaci po více než 40 let. Zasloužil se o to, že tato konference se stala tradicí. Nyní navštěvuje psychofarmakologickou konferenci několik stovek domácích účastníků a řada významných zahraniční kolegů. Od r. 1975 je jediným českým členem a korespondentem ACNP (American College of Neuro-Psychopharmacology). Aktivně se účastnil nesmírného počtu mezinárodních psychiatrických a neuropsychofarmakologických kongresů. Počínaje prvním kongresem CINP (Collegium Internationale Neuropsychopharmacologicum) v Římě se stal jejich pravidel-

ným aktivním účastníkem. Když probíhal kongres CINP v Praze, byl jeho vědeckým sekretářem.

Velmi intenzivně se zabýval vývojem potenciálních psychotropních látek a jejich zavedením do klinické praxe. S tímto zákonitě souvisel i jeho zájem o metody jejich hodnocení a srovnávání. Zasadil se o zavedení nových psychofarmak v tehdejší Československé republice, což počátkem šedesátých let nebyl snadný úkol, mimo jiné i pro dogmatickou aplikaci Pavlovského učení. Velmi úzce spolupracoval s jedinečným týmem ve Výzkumném ústavu farmacie a biochemie v Praze (M. Protiva, Z. Votava, O. Benešová a další). Tato spolupráce vedla ke klinickému zkoušení a uvedení originálních českých psychofarmak. Pomáhal vytvářet kontakty mezi lidmi zabývajícími se neuropsychofarmakologií ve východní a západní části Evropy.

Vypracoval originální metody hodnocení účinku psychotropních látek. Společně s S. Grofem a J. Vánou vyvinul hodnotící škálu FKP pro škálování příznaků u psychóz. Škála má 18 položek, deset z toho bipolárních (např. psychomotorická aktivita je snížena nebo zvýšena). Pro zvýšení reliability byl každý stupeň závažnosti symptomů jasně definován. Škála začala být užívána v r. 1960 (anglický překlad byl publikován v r. 1966 a jeho psychometrické vlastnosti byly prezentovány na IX. CINP kongresu v Paříži v r. 1974). Dále vyvinul první škálu pro hodnocení vedlejších účinků psychotropních léků (DVP). Ostatní podobné škály se objevily až o 10 roků později. Třetí škála, kterou O. Vinař zavedl, byla škála FKD pro hodnocení depresivní symptomatologie. Byla vyvinuta jako alternativa Hamiltonovy škály pro depresi

Přínejmenším po dobu jednoho desetiletí byly Vinařovy škály v Československu jediným nástrojem škálování psychopatologie v klinickém zkoušení psychofarmak a umožnily jejich kvalitní klinické hodnocení. Již v r. 1961 zavedl O. Vinař ve Výzkumném ústavu psychiatrickém v Praze systém kontinuálního provádění kontrolovaných studií. Organizoval multiklinické randomizované dvojité slepé studie, na kterých participovali psychiatři z řady psychiatrických zařízení a které umožnily otestovat česká originální (propazepin, perathiepin, hydrothiaden, cyklobenzaprin, northiaden a klorotepin) a později také nová zahraniční psychofarmaka. Nejznámější a stále užívané originální české antidepresivum je dosulepin (dothiepin, f. o. Prothiaden). Depotní antipsychotikum oxyprotepin dekanoát bylo úspěšně užíváno v udržovací léčbě schizofrenie až do minulého roku, kdy bylo staženo z trhu a výroba zastavena.

V r. 1997 došlo na Moravě ke katastrofickým

záplavám, v r. 2001 pak ještě v menší míře v Čechách. O. Vinař organizoval za pomoci ostatních psychiatrů a praktických lékařů aktivní vyhledávání nemocných s posttraumatickou stresovou poruchou a nabízel profylaktickou léčbu citalopramem (darovaným firmou Lundbeck Ministerstvu zdravotnictví ČR pro oběti záplav). Ve spolupráci s dalšími psychiatry prokázal příznivé účinky citalopramu u 82 % nemocných. Po třech letech sledování 234 nemocných léčených citalopramem minimálně tři měsíce byla zjištěna nižší incidence deprese, panických atak, agorafobie, závislosti na alkoholu a nižší preskripce psychotropních látek ve srovnání s neléčenou kontrolní skupinou.

O. Vinař má na kontě několik priorit – například poznatek z r. 1984, že schizofrenici kuřáci potřebují vyšší dávky antipsychotik a že subjektivní reakce na testovací dávku predikuje léčebný efekt.

Publikoval více než 580 publikací, 5 monografií, z nichž jeho *Psychofarmaka*, poprvé publikována v r. 1968, se stala klasikou. Většina publikací se

zabývala různými aspekty psychofarmakoterapie. Jeho doktorská práce (1991) byla věnována možnostem predikce v klinické psychofarmakologii. Snažil se v ní stanovit nejen prediktivní možnosti klinických příznaků, ale také EEG, koncentrace metabolitů katecholaminů v moči, osobnostních rysů a dalších parametrů. V posledních letech publikoval několik prací o neurobiologii závislosti, a to i v populárně vědeckých časopisech a novinách, které nepochybně přispěly k reálnějšímu pohledu laické veřejnosti na tuto problematiku.

Celá psychiatrická obec zná jubilanta jako vynikajícího psychofarmakologa, skvělého diskutéra, přednášeče a člověka s vynikající pamětí. Možná má Oldřich tak skvělou kondici právě proto, že se narodil v moravské metropoli, kde je obecně známo, že červené víno má zaručený prokognitivní efekt. Závěrem přání všeho nejlepšího a řadu dalších aktivních let.

Prof. MUDr. Eva Češková, CSc.

Zemřel psycholog Klaus Grawe /1943 – 2005/

Odborná veřejnost s lítostí přijímá zprávu o úmrtí profesora klinické psychologie a znamenitého vědce zabývajícího se zejména výzkumem psychoterapie.

Klaus Grawe vystudoval psychologii na hamburské univerzitě a ve Freiburgu i.Br. (1968), následujících deset let potom pracoval jako psycholog na Psychiatrické univerzitní klinice v Hamburku–Eppendorfu. V té době byl ředitelem kliniky český psychiatr J. Gross. Zde lze také hledat původ příznivého postoje kolegy Graweho k Čechům, neboť na svého českého nadřízeného, od něhož získal klinický imprinting, velmi rád vzpomínal.

Od r. 1979, kdy se habilitoval, až do svého náhlého úmrtí 10. července. 2005, vedl Katedru klinické psychologie a Psychoterapeutickou ambulanci na univerzitě ve švýcarském Bernu. Ač půvo-

dem ze severního Německa, většinu profesního života strávil v jihozápadní části Evropy.

Klaus Grawe vstoupil do historie klinické psychologie a psychoterapie zejména zkoumáním průběhu a výsledků léčby psychologickými prostředky, metaanalýzami a vytvořením modelu obecné a psychologické psychoterapie. V posledních letech se věnoval zvláště neuropsychoterapii.

Na kolegu rád vzpomínám pro jeho přátelskou povahu a přímo posedlost výzkumem psychoterapie. Kupříkladu byl prezidentem Society for Psychotherapy Research a jedním ze zakladatelů časopisu *Psychotherapy Research*. Odchodem Klause Graweho ztrácí jeho nejbližší rodina pozorného manžela a starostlivého pětinasobného otce, my pak výborného kolegu.

Prof. PhDr. Jan Vymětal